

Jakob Christensen-Dalsgaard med «Intelligent design som biologisk teori?» står på motsatt sida om föregående författare. Han ställer sig starkt frågande till hela ID-teorin om irreducibel komplexitet och undrar varför man ibland har skrivit om evolutionen som «endast en teori bland flera» samt varför biologer i allmänhet kallas för «evolutionister», när biologin som ämne i själva verket beskriver just evolutionen. Jag får uppfattningen att han dessutom är kritisk till gudstro, samt benämner indirekt alla som överhuvudtaget tror på något övernaturligt som «kreationister/ID-anhängare». Han analyserar Jakob Wolfs fenomenologi och kritiserar friskt och utförligt.

En av redaktörerna, Sören Harnow Klausen, står för sjunde kapitlet: «Intelligent design som vetenskap?» Han pekar på hur vanskligt det kan vara att avgränsa och definiera begreppen «ID» och «evolution». Klausen försöker lugna debatten och det tycks som om han inte vill att vi hoppar mot ytterligheterna; även evolutionsteorin har hittills sina obevisade fläckar.

«Intelligent design — förnuftet på standby!» Här går Jan Faye bl.a. igenom begreppet «naturlig förklaring», som är ett av slagorden som används i dispytterna. Han säger att det är omdiskuterat huruvida man kan ge fullständiga fysiska förklaringar till alla fenomen. För filosofer och teologer råder det nog ingen tvekan om att det är detta kapitel som i första hand kommer att sträckläsas. Här definieras begreppen.

Gorm Nissen behandlar «evolutionär altruism», dvs. att en population evolutionsmässigt kan vinna på att en del individer antar en, till synes, osjälvisk roll. Han refererar till exempel till Richard Dawkins' verk *Den själviska genen*. Med sina schematiska argument och bevis höjer Nissen spänningen, fast man förstår samtidigt att altruism i sig är ett hittills ej väldefinierat begrepp.

Allra sist har den enda kvinnliga skribenten, Caroline Schaffalitzky de Muckadell, ordet. Hon tar sig an den kritiska frågan: Vad ska barnen i skolorna få för biologiundervisning? Hon citerar bl.a. Koranens ord om skapelsen och menar att man bör överväga om barn överhuvudtaget är i stånd att värdera argumenten för och emot evolutionsteorin. Det stora problemet med ID verkar vara att teorin är svår att testa.

Darwin eller intelligent design har sina kvaliteter främst i att de olika skribenterna skriver så underhållande, att man vissa timmar inte släpper boken! Men jag har två frågor att ställa till vissa av författarna: (1) Vet ni om att många/de flesta kristna i Europa köper hela evolutionsteorin? Hos några av skribenterna verkar det som om det handlar om «Gud eller evolutionen» och detta kanske gäller i USA, det vet jag inte, men i allmänhet inte på denna sida om Atlanten. ID-anhängarna skulle jag vilja fråga nästan samma sak: (2) Kan inte Gud vara så stor att han skapat evolutio-

nen med hull och hår och all dess kausalitet? Tack annars för frågeväckande, underhållande och bildande läsning!

Cecilia Baldén-Lembke

Maria Liljas Stålhandske: *Ett avgörande beslut. Om existentiella behov och uttryck i samband med tidig abort (Diakonivetenskapliga institutets skriftserie 15) 99 sid. DVI, Uppsala 2006.*

När biskoparnas brev om begravning kom för en tid sen, var ett av de mest uppmärksammade avsnitten «Akt för aborterade foster». Många verkade förvånade över att sådana riter existerar, men för sjukhuspräster och diakoner blir detta ett allt vanligare önskemål, och det var mot den bakgrunden som biskoparna tog tillfället att yttra sig. Biskoparna menar att denna rit hör till själavården och bör inte regleras. Omsorgen om föräldrarna ska vara vägledande och deras önskemål bör styra utformningen av riten.

Mot bakgrund av att denna fråga aktualiserats, är religionspsykologen Maria Liljas Stålhandskes studie *Ett avgörande beslut: om existentiella behov och uttryck i samband med tidig abort* ett värdefullt bidrag till förståelsen av dessa riter. Liljas Stålhandske har etablerat sig inom ritvetenskapen som förespråkare för individuellt utformade riter, som svarar mot människors specifika livssituation och önskemål. Hon är förutom forskare även verksam som rituell vägledare.

Boken är resultatet av en pilotstudie och ska tas för detta: den är det första steget mot en större undersökning. Den första halvan av boken utgörs av en forskningsöversikt rörande aborter ur olika perspektiv: historiska, politiska, etiska, vårdvetenskapliga, medicinska, feministiska och religionshistoriska. Här ges en inblick i abortens komplexitet för såväl samhället som individen. Den är väl värd att läsa för den som vill veta mer om de frågeställningar som ofta väcks i samband med att abort diskuteras. Den andra halvan av boken redovisar och analyserar intervjuer med sex personer som i sitt arbete kommer i kontakt med kvinnor i en abortsituation (kuratorer, rådgivare och sjukhuskyrkans personal), samt med fyra kvinnor som genomgått en abort. Här är Liljas Stålhandske öppen med svagheten i studien. Hon hade svårt att få informanter och urvalet är därför litet och skevt, vilket också tyvärr märks. Vad hon lyckas visa är därför inga generella slutsatser, utan lite grann av den komplexitet och de disparata tankar som kan finnas hos olika kvinnor. Ett sådant exempel är hur man benämner «det som aborteras»: är det i termer av foster eller barn — och är valet av ord ett utslag för hur man ser på abortsituatio-

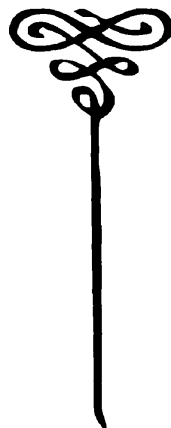
nen, på det sätt som abortmotståndare vanligtvis väljer att tala om barn och inte foster? I svensk lagstiftning är det ett barn först i 28:e graviditetsveckan, och mycket riktigt valde sjukvårdspersonalen att enbart tala om foster, och inte barn, med motiveringen att de ville minska risken att skuldbelägga kvinnan. Bland de intervjuade kvinnorna fanns däremot båda språkbruket. Det var dock inte så att den kvinna som haft lättast att fatta beslutet om abort valde att tala om foster, tvärtom använde hon ordet barn; och vice versa för kvinnorna vars abortbeslut var komplicerat. Kanske var det ett sätt att fjärma sig från den svåra situationen, undrar Liljas Stålhandske. Benämningarna har i vilket fall som helst en symbolisk laddning, och inte sällan en politisk. Det här är en fråga som behöver utredas mer, även ur ett lagstiftningsperspektiv.

Liljas Stålhandske har i denna studie valt att inte enbart undersöka ritualiseringar utan alla «betydelsefulla handlingar» som kan fungera livstolkande för kvinnorna. Till skillnad från biskopsbrevet som skriver om en akt för fostret, så skiljer Liljas Stålhandske på fostercenterade handlingar och kvinnocenterade handlingar. Även om inte uppdelningen är självklar, tycker jag att det är en viktig distinktion hon gör här. I det förstnämnda fallet handlar det om handlingar som direkt relaterar till barnet och sorgen över barnet, t.ex. att se barnet, delta i en minnesstund, tända ljus, eller lämna en hälsning på «abortkyrkogården» på Internet. I det andra fallet handlar det om handlingar som berör känslor av frustration, ensamhet och en önskan om att återhämta sig och gå vidare i livet, såsom att lämna ifrån sig saker förknippade med graviditeten, bikta sig, genomföra förlåtelsehandlingar, eller delta i samtalsgrupper. Exempelen är sådant som de intervjuade personalgrupperna och kvinnorna nämnt. Men kvinnorna i studien hade väldigt skilda erfarenheter. En kvinna med traumatiska aborter (genomförda mot hennes egen vilja) hade genomfört flera handlingar för att bearbeta vad hon varit med om, bland annat en symbolisk begravning. Två av kvinnorna sade sig sakna en tro, något som de antog skulle kunna vara till hjälp i en sådan situation. En kvinna menade att hon aldrig fått någon religiös eller symbolisk träning: «Jag har inte tränat upp det sättet att tänka, att det skulle kunna finnas ... nåt annat omkring oss, man tänder ett ljus eller nånting. Varför ska jag tända det för, är det kallt här eller?» Deras rituella okunskap står i skarp kontrast mot de muslimska kvinnor som sökt upp sjukhuskyrkans personal för att få hjälp att begrava sitt aborterade foster, något de inte kunnat prata om vare sig med familjen eller med imamen. Tillsammans med kvinnorna eller utifrån deras instruktioner har de begravt fostret.

Såväl biskoparna som Liljas Stålhandske pekar på att abortsituationen är en individuell upplevelse som

måste hanteras varsamt utifrån föräldrarnas specifika situation, erfarenhet och önskemål. Det finns inga rituella lösningar som kyrkan eller någon annan kan eller ska erbjuda, men ett samtal om existentiella behov och önsknings är viktigt att föra, inom såväl vården som inom kyrkan. Liljas Stålhandske avslutar sin bok med några hypoteser som ska sporra till fortsatt forskning. Om hon inte själv antar utmaningen, hoppas jag innerligt att någon annan gör det!

Anna Davidsson Bremborg

2005-03-27